

CUENCA: ontmoeting tussen twee werelden

Vanuit Madrid suis ik in de hogesnelheidstrein door het vlakke La Mancha. Een uur later stap ik uit op het nieuwe station buiten Cuenca. Wie van moderne kunst houdt, kan niet om Cuenca heen. In de serie 'Spaanse steden per AVE' deel 5: Cuenca.

TEKST EN FOTO'S: KARIN ANEMA

Immense leegte

Cuenca ligt op een rotsrichel, waar omheen het landschap zich ontrolt. *Ciudad paisaje* zeggen de Spanjaarden zelf. Alle reden om eerst de omgeving en daarna de stad te verkennen.

De immense leegte van deze streek is indrukwekkend en zeldzaam. Op de wegen is haast geen verkeer, ik ben alleen. Verticale rotswanden liggen als een ceintuur tegen de blauwe lucht. Eenmaal op 1400 meter hoogte ligt diep beneden me een landschap dat tot aan het einde doorgaat. Alleen het ruisende geluid van de vleugels van een *buitre* (gier) die pal overscheert, doorbreekt één keer de stilte.

Geregeld kruist de weg een *cañada*. Als ik een herder achter zijn kudde zie, stop ik en maak een praatje. Juan Manuel Cardo (48 jaar) komt uit Vega del Cordoño. Nog zo'n twee dagen en hij gaat – als enige van zo'n tiental herders in de streek – nog trekkend met zijn 1500 stuks vee naar het warme zuiden, naar Andalusië. Het is een familieding, zegt hij. Met ooms en broers begeleiden ze wekenlang de schapen te paard. Zo'n 20 kilometer per dag. Ze slapen in herbergen, de schapen in een met elektriciteitsdraad omheinde ruimte. Ze nemen brood, knoflook, spek en gedroogd vlees mee om er op een open vuur soep van te maken. Collega's vervoeren hun kudde in vrachtwagens, maar hij vindt dat te kostbaar. Dan maar te paard. Romantisch is het allerminst: het oversteken van wegen en snelwegen is uiterst stressvol.

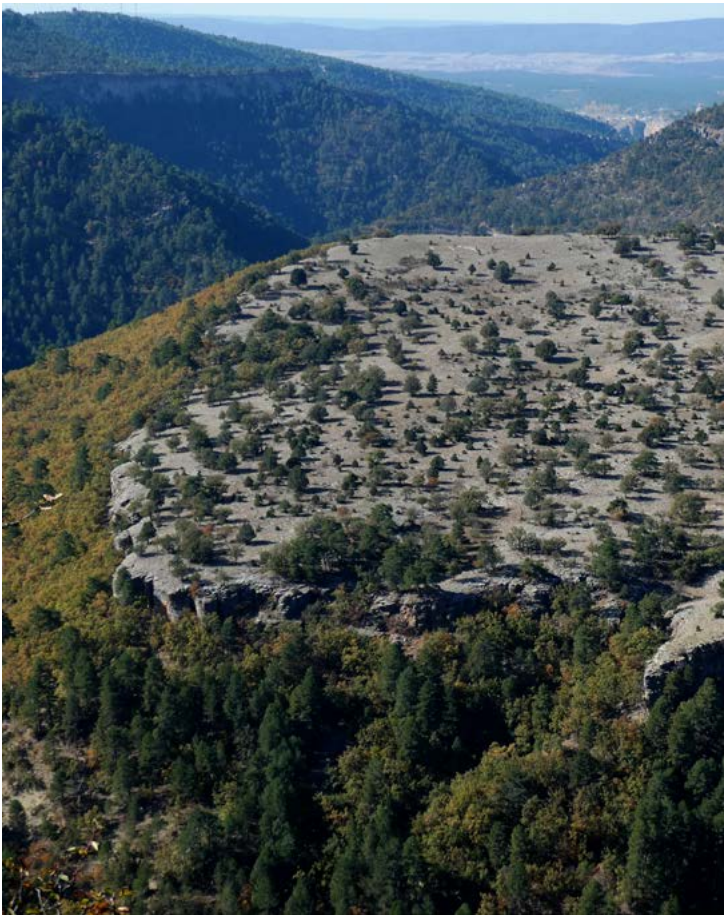
Hij verwijst me naar Mesón Sierra Alta waar ik typische herdersgerechten kan eten. Zoals *morteruelo*, *ajo arriero*, *zarajo* (lammetje *a la plancha*); *migas* (broodkruimels, met druiven en ei) en de huid van de *bacalao*. 's Winters zijn we door de sneeuw vaak van de bewoonde wereld afgesneden. Daarom gebruiken we vooral producten die je kunt bewaren, zoals knoflook, eieren en kabeljauw.'

Sprookjesrotsen en –bronnen

Na het typische herdersgerecht *migas* rijd ik door naar Parque Nacional Sierra Cuenca Los Callejones om er te wandelen. Het karstische landschap is hier door eeuwenlange erosie fenomenaal: de wandelroute loopt langs merkwaardig gevormde en uitgeholde rotsen. Vlakbij liggen twee andere wandelroutes: naar de bron van de Río Cuervo en naar die van Río Júcar, die beiden pal langs Cuenca lopen. De wandeling naar beide bronnen is de moeite waard: venige paadjes, een wirwar van stroompjes en plekken waar glashelder water opborrelt tot je bij de bron uitkomt. Op de terugweg naar Cuenca blijven de wegen leeg. Geen landbouw, geen dorpen. Allesoverheersend is het beeld van slingerende, verticale rotswanden bovenaan de hellingen. Muren van natuur.

De wandelroute loopt langs merkwaardig gevormde en uitgeholde rotsen.

Gribus tot miljoenen

Daar rijst Cuenca op. Boven op de smalle rots staan de hangende huizen, *casas colgadas*. Toen er boven geen plek meer was, werd de moderne stad beneden gebouwd. Daar zijn de voorzieningen; maar boven zijn de monumenten, hotels en restaurants. Huizen waar je nog maar een halve eeuw geleden woonde als je arm was – het was een gribus – en waar je nu al snel een miljoen voor betaalt. Het historische centrum is vooral aantrekkelijk voor toeristen, er zijn nog maar weinig vaste bewoners.

Dat is wel eens anders geweest. In de 16^e eeuw zag het hier zwart van de mensen. Want de stad was zeer welvarend door de wolproductie en andere kunstnijverheid. Om in de woningnood te voorzien, bouwden ze in de 16^e eeuw ‘wolkenkrabbers’ met 12 verdiepingen en *casas colgadas*. Die balanceren nu al zes eeuwen als roofvogels boven de rotswand. Verder zijn er kloosters, kerken en een uitzonderlijk grote kathedraal van 10.000 m². Kosten noch moeite werden voor deze kathedraal gespaard: er is het grootste orgel van Spanje, uitbundig houtsnijwerk; en overal kunst. Het kon niet op. Tot de pest uitbrak. En cholera. En de crisis in de wol. In de 17^e eeuw verdampte de rijkdom. Veel baby’s werden weggegeven. Deze wezen kregen van de zusters allemaal dezelfde naam: Expósito. Enig alternatief voor een weeshuis was het seminarie.

Moderne kunst

Rond 1970 waren veel huizen verlaten. Tot artiesten er brood in zagen. *Bueno, bonito, barato*, zeiden ze. Het was in de Franco-tijd toen kunstenaars werden gecontroleerd en gemarginaliseerd. Dictatuur is één cultuur, vond Franco en moderne kunst vond hij tegen die cultuur ingaan. Lange tijd was Parijs het epicentrum voor uitgeweken Spaanse kunstenaars, zoals Picasso, Joan Miró, Salvador Dalí en filmregisseur Luis Buñuel. Deze kunstenaars waren in de VS, Berlijn, Parijs en Rome al beroemd, maar thuis in Spanje bleef hun kunst verborgen. Maar in het halfverlaten Cuenca grepen kunstenaars hun kans.

Terwijl de hangende huizen aan het instorten waren of werden gesloopt, kocht Gustavo Torner, schilder en beeldhouwer uit Cuenca, samen met twee andere kunstenaars, die ook verknocht waren aan Cuenca, een paar hangende huizen, die ze restaureerden. Tot ze in 1966 de deuren van hun privéinstelling openden, waar 266 stukken uit de jaren vijftig en zestig te zien waren. Ineens kon men de landschappen van Zóbel en het meer ironische werk van Torner leren kennen. Men sprak over Cuencaanse esthetica – een lyrische, ironische vorm van poëzie.

De terugkeer naar de democratie begon in 1975. Een nieuwe werkelijkheid, zeker voor de cultuur. Nu is het Museo de Arte Abstracto Español de Cuenca het belangrijkste museum van moderne kunst in het land. 'Klein, maar het mooiste museum van de wereld,' volgens de directeur van het Moma New York.

En dat is het. Door de kunstwerken, de locatie en de sfeer van de oude hangende huizen, maar ook door het omliggende landschap van Cuenca. Dat landschap is zo abstract, dat hier de moderne abstracte kunst tot bloei is gekomen.

Iets verderop, in Posada de San José, kwam grootmeester Diego Velázquez geregeld. Er wordt gefluisterd dat een van de kamers van de posada de schilder heeft geïnspireerd tot zijn beroemde doek *Las Meninas*. Alleen al daarom is het de moeite waard om er een hapje te gaan eten of te gaan slapen.

Ik daal af naar beneden, naar de rivier, en volg het wandelpad. Langs moestuinen, langs lokale restaurants, met aan de oever de moderne benedenstad, en boven het historische Cuenca met de hangende huizen en 'wolkenkrabbers'. Langs de rivier vertoeven de locals. Om een rondje te rennen of om uit eten te gaan. Het is het mooiste punt om Cuenca in de context van het landschap te begrijpen.

TIPS:

Wandelen

Parque Nacional Sierra Cuenca Los Callejones;
Ruta del Escalera de Uña y La Raya;
Ruta de las Catedrales.

In Cuenca:

Museum voor abstracte kunst,
zie www.march.es/es/cuenca
De kathedraal,
zie www.catedralcuenca.es

Typische gerechten:

Resoli: lokale likeur met anijs en koffie.
Alajú: zoetigheid van honing en amandelen.

www.spain.info
www.renfe.com
www.avexperience.es

Rond 1970 waren veel huizen verlaten. Tot artiesten er brood in zagen.

De AVE rijdt stipt op tijd. Als je een kwartier vertraging hebt, krijg je je geld terug. Je kunt *clase turista* reizen of *comfort*. Dertig jaar geleden werd de eerste AVE-verbinding tussen Madrid en Sevilla aangelegd. Inmiddels is er een netwerk met 33 Spaanse steden. Doel is om alle steden in minder dan vier uur met Madrid te verbinden. Een paar steden in het noorden en in Extremadura ontbreken nog. De AVE is populair. Voor een weekendje weg en voor familie- en vriendenbezoek. Noot: je kunt geen fiets op de trein meenemen.

